

Kapitonas Vincas Jonuška

Stasė Mikeliūnienė

Vincas Jonuška gimė 1895 m. vasario 3 d. Panevėžio mieste. Pradžios mokyklą lankė Panevėžyje. Tėvai, pardavę turimą žemės sklypelį mieste, nusipirko ūkį Naujalaukyje ir ėmė ūkininkauti. Mokydamasis Panevėžio realinėje mokykloje atostogų metu kaime burdavo jaunimą, dalindavosi žiniomis, rengė vakarėlius, platino parsivežtas lietuviškas knygas, rinko tautosaką, rašė į spaudą apie apylinkės gyvenimą. Baigęs realinę mokyklą, mokslus tęsė Petrapilio komercijos institute. Metus pasimo-

kius užklupo karas, ir V. Jonuška grįžo į Lietuvą pas tėvus.

Norėdamas būti arčiau draugų ir burti jaunimą pasipriešinimui, V. Jonuška pradėjo mokytojauti Rėklių (Panevėžio r.) pradinėje mokykloje. Mokytojas organizavo vakarėlius, vakarinius kursus, ragindavo šviestis, jungtis į kovą prieš okupantus, su bendraminčiais ėmė leisti jau minėtą slaptą laikraštėlį „Laisvės kelias“, kuriame ragino nepaklusti vokiečiams, atsisakyti registruotis darbams į Vokietiją.

Vokiečiai greit pastebėjo patriotinio jaunimo veiklą, 1916 m. gruodžio 3 d. suėmė V. Jonušką ir jo bendraminčius. V. Jonuška atsidūrė Panevėžio kalėjime ir turėjo laukti mirties nuosprendžio. Vincas savo sumanumo ir gudrybės dėka išsilaisvino iš kalėjimo, pusantrų metų visur slapstėsi, pasiekė net Maskvą. Tačiau jo tikslas buvo dirbuotis Lietuvai.

Kūrėsi Lietuvos valstybė, organizavosi kariuomenė, 1919 m. pradžioje V. Jonuška stėjo savanoriu Lietuvos kariuomenėn – Vilniaus batalionan. Greitai buvo nukreiptas į Karo mokyklą. Iš Karo mokyklos pateko į 5 DLK Kęstučio pulką Panevėžyje ir ėjo pulko adjutanto pareigas. 1923 m. įstojo į Aukštuosius karininkų kursus ir Lietuvos universitete studijavo teisę. 1926 m. perkeltas į Karo mokslų valdybą, kur ėmė redaguoti karininkų žurnalą „Kardas“ ir redagavo jį iki mirties.

Įtemptas darbas, nelegali veikla vokiečių okupacijos metais, slapstymasis nuolaino sveikatą. Ne kartą teko gydytis Palangos sanatorijose. Ypač sveikata pablogėjo po 1926 m. rugpjūčio mėn. 25 d. manevrų, kuriuose peršalo ir susirgo staigiąja džiova, bet pareigų neapleido. Vincas Jonuška mirė 1926 m. gruodžio 18 d. Palaidotas Pajstrio kapinėse [5, p.32–33].

* * *

Okupacijos metais buvo uždrausta draugijų, organizacijų veikla. Bet kokiam renginiui reikėjo gauti policijos leidimą. 1916 m. kovo 6 d. Piniavoje kursantai surengė pasilinksminimo vakarą. Vakarą stebėti atvyko du žandarai. Jame jaunimas suvaidino Žemaitės komediją „Valsčiaus teismas“, „Neatmegztas mazgas“ ir „Neužmokėjęs pabėgo“. Žandarams išvažiavus, jaunimas dar dainavo, deklamavo, žaidė, šoko. Tokių vakarų buvo rengiama ir kitur, nes jaunimas buvo pasiilgęs pasilinksminimų, pramogų. Vakarėlį su Žemaitės vaidinimu „Trys mylimos“ surengė ir Stanionių kaime [1, p. 59].

Literatūra

1. Jonuška, Vincas. Dienoraštis. Kaunas, 1926, p. 14, 19, 44, 77–78, 59.
2. Petkevičaitė-Bitė, Gabrielė. Raštai. Vilnius, 1966, t. 2, p. 305–306, 434–435, 820, 828–829.
3. Masilionis, Juozas. Panevėžys. Čikaga, 1963, p. 31–32.
4. Indriūnas, Juozas. Nelengvai kūrėsi mokykla // Tiesa, 1970, kovo 20, nr.66, p.2.
5. Vyšniauskas, Vytautas. Pajstrio apylinkės istorija. Panevėžys, 1991, p. 32–33.

Kapitonas Vincas Jonuška. PAVB RS, f. 52–6.